

Įvadas į esperanto

Turinys

Apie lernu!	2
Apie esperanto	6
Kalbos pristatymas	13
Keletas sakinių	17

Daugiakalbė interneto svetainė, skirta mokytis esperanto.

Pri Lernu

Įvadas

lernu išvertus iš esperanto kalbos reiškia "mokykis".

Bendrai

lernu! yra nemokama svetainė, kurioje galima ne tik susipažinti su tarptautine esperanto kalba, bet ir ją išmokti.

Tai eksperimentas, kuriame naudojama savita metodika: internetas, mokytojo ir klasių nebuvimas.

Kol buvo įgyvendinamas pirmasis projekto žingsnis (nuo 2002 m. rugpjūčio iki 2003 m. sausio), mes patobulėjome ir dabar nekantriai laukiame **jūsų** reakcijos. Be to, mes linkę bendradarbiauti ir mielai pasikeistume patirtimi ir technika!

Vystymasis

Idėja apie *lernu!* kaip mokymosi aplinką gimė pirmajame Esperanto@Interreto seminare Švedijoje 2000 m. pavasarį. Ji tapo konkretesnė antrojo seminaro, vykusio 2001 m. taip pat Švedijoje, metu.

2002 m. pavasarį įvairiose vietose ir įvairiomis progomis susitikinėjo daugybė žmonių, besidominčių šiuo projektu, o birželį pagaliau susikūrė komandos branduolys ir buvo sudarytas detalus darbo planas. Per vasarą projektą parėmė ESF fondas, ir 2002 m. rugpjūtį mes pradėjome dirbti.

Remėjai

"*lernu!*" remia JAV tyrinėjimo fondas Esperantic Studies Foundation (ESF), o idėją įgyvendina tarptautinės darbo grupės Esperanto@Interreto (E@I) komanda.

Esperantic Studies Foundation

ESF buvo įkurtas 1968 m. Jo iniciatoriai: Humphrey Tonkin, Jonathan Pool ir E. James Lieberman. Jie tai padarė visų pirma tam, kad paremtų ir paskatintų specialios literatūros apie esperanto anglų kalba vystymąsi. Laikui bėgant esperanto kalbos naudojimas ugdymo tikslams tapo vienu iš svarbiausių ESF rūpesčių, ypač dėl jo susivienijimo su kasmetiniais Šiaurės Amerikos vasaros kursais (Nord-Amerika Somera Kursaro, NASK), kuriems šis fondas padeda rūpintis finansiniais ir organizaciniais reikalais.

Esperanto@Interreto

E@I yra darbo grupė, turinti ryšių su Pasauline jaunųjų esperantininkų organizacija. Ji realizuoja projektus, kurie padeda esperantiškai kalbantiesiems naudoti internetą pasauliniam bendradarbiavimui, informavimui apie esperanto kalbą ir jos mokymui. Trys pagrindinės E@I veiklos kryptys: kurti internetinius puslapius, rengti seminarus ir informuoti apie tai, kaip galima *lengvai ir greitai* naudoti esperanto ir internetą tarptautiniam bendravimui.

Neringa ZASAITE

Ji kuria pratimus kursams ir padeda versti *lernu!*. Neringa gyvena ir mokosi Lietuvoje.

Radojica PETROVIC

Sudarė pratimus lernu kursui "Jen nia IJK". Čačako (Jugoslavija) universitete dėsto informatiką ir mokymo metodiką, be to atsakingas už universiteto veiklą ILEI (Tarptautinė esperanto mokytojų lyga) valdyboje. Daug dirba projektui *Interkulturo*.

Sonja PETROVIC

Pagrindinė *lernu!* administratorė ir užsiima viskuo po truputį ;-). Belgrado universitete studijuoja organizacinius mokslus ir yra atsakinga už TEJO seminarus. Mėgsta kariauti dėl esperantiškų projektų su Radojica (kaip su tėvu) ir su Hokan (kaip su gyvenimo draugu) :o)

Vertėjai

Ačiū visiems, kurie padėjo išversti *lernu!* į kitas kalbas!

Anglų kalba

Chuck Smith, Clayton Smith, Christian Kisa, Jacob Schwartz, Erin Piatieski

Kinų kalba

Manlai You

Kinų (supaprastinta) kalba

Fan Baiquan, Li Zhongmin

Danų kalba

Jonas Dalmose

Suomių kalba

Teuvo Alavillamo

Prancūzų kalba

Aleks Kadar, Axel Rousseau, Emmanuel Debanne, Xavier Godivier (Zav'), Emmanuelle Richard

Vokiečių kalba

Andreas Schlapsi, Marko Naoki Lins

Hebrajų kalba

Allon Rothfarb, Sergey Tyrin, Eldad Salzman

Ispanų kalba

Enrique Ellemberg, Ruben Torres, Rafael Despradel, Paul Goncalves

Italų kalba

Paul Goncalves

Lietuvių kalba

Ramunė Matiukaitė, Neringa Zasaitė, Jevgenij Gaus

Olandų kalba

Sjoerd Bosga, Oscar Debats

Norvegų kalba

Heming Welde Thorbjørnsen

Lenkų kalba

Anna Skudlarska, Stanislaw Mandrak

Portugalų kalba

Neusa Priscotin Mendes, Matheus Artioli Firmino, Leonardo Baptista Lopes, Lu

Rusų kalba

Oleg Izjumenko

Serbų kalba

Sonja A

Švedų kalba

Henning von Rosen, Hakan Lundberg, Torun Jansson, Viktor Söderqvist

Turkų kalba

Asli Mustano

Pri Esperanro

Įvadas

Sveiki, aš esu Zam! Ši dalis atskleidžia lernu-komandos požiūrį į esperanto. Yra daug įdomių ir vertų dėmesio dalykų, kuriuos galima patirti besimokant ir jau išmokus esperanto kalbą. Taigi visa tai jūs čia ir rasite.

Esperanto kaip kalbos, jos struktūros, funkcionavimo ir kitų panašių dalykų pristatymą rasite skyriuje "Kalbos pristatymas".

Kas yra esperanto?

Tai yra kalba.

Svarbiausi esperanto bruožai

Tarptautinė: esperanto labiausiai yra naudinga bendraujant skirtingų tautų žmonėms, kai jie neturi bendros gimtosios kalbos.

Neutrali: ji nepriklauso kuriai nors tautai ar šaliai, todėl ji ir yra neutrali kalba.

Lygiateisė: kada vartojama esperanto kalba, kalbos požiūriu yra jaučiama didesnė lygybė, negu, pavyzdžiui, angliškai kalbant su asmeniu, kurio anglų kalba yra gimtoji.

Nesudėtinga: dėl nesudėtingos kalbos struktūros ir žodžių darybos esperanto mokytis yra daug lengviau negu kitas kalbas.

Gyva: esperanto vystosi ir gyvuoja lygiai taip pat kaip ir kitos kalbos, ir ja galima išsakyti visas žmogaus mintis ir jausmus.

Mes, kurie sukūrėme šią svetainę, be galo džiaugiamės galėdami naudoti esperanto kalbą. Ja mes kiekvieną dieną bendraujame su draugais iš įvairių šalių ir žemynų, dažniausiai internetu. Mūsų nuomone, esperanto - tai puiki priemonė, tinkama draugystei ir bendradarbiavimui tarp žmonių, kurių gimtosios kalbos skirtingos.

Esperanto idėja

"Vidinė esperanto idėja: neutralios kalbos pagalba sugriauti sienas tarp genčių ir pripratinti žmones, kad kiekvienas savo artimajame matytų tik žmogų ir brolių" L. Zamenhofas, 1912

Pagrindinė esperanto idėja: **tolerancija ir pagarba** kitų tautų ir kultūrų žmonėms. Bendravimas yra esminė tarpusavio supratimo dalis, o bendravimas neutralia kalba gali padėti pasijusti, kad žmonės "susitinka" vienodomis sąlygomis ir gerbdami vienas kitą.

Naudojant esperanto retai galvojama apie "neutralios kalbos pagrindą" ir kitus gražius žodžius. Tiesiog džiaugiamasi galimybe laisvai ir natūraliai išreikšti save bendraujant su kitų šalių ir kultūrų žmonėmis.

L. Zamenhofas 1859-1917

Liudvikas Lazaris Zamenhofas gimė 1859 m. gruodžio 15 d. Bialistoke (dabar šis miestas priklauso Lenkijai) užsienio kalbų mokytojo šeimoje. Tuo metu ten gyveno žydų, lenkų, rusų, baltarusių ir tarp jų reišėsi tautinė neapykanta. Todėl jis panoro sukurti naują kalbą, kuri galėtų būti tiltas tarp įvairių kalbų grupių. Jaunystėje jis daug laiko skyrė savo kalbos projektui ir, kai jam sukako 27-eri, pristatė jį, pasivadinęs "Daktaru, kuris tikisi". Zamenhofas buvo žydas, dirbo akių gydytoju, turėjo šeimą ir daug vaikų. Jis taip pat mėgino sukurti "neutralią religiją" *La Homaranismo*, bet tas projektas taip niekada ir nebuvo įgyvendintas. Tačiau esperanto neturi jokių ryšių su kokia nors religija ar sekta.

Esperanto istorija

Pradžia

Esperanto pradininku buvo L Zamenhofas, 19 a. pabaigoje išleidęs knygelę *Lingvo Internacia* ("Tarptautinė kalba"). Žmonės, kuriems trūko tarptautinių pažinčių, pradėjo mokytis ir vartoti šią kalbą. Tokiu būdu šioje žemėje "gimė" esperanto. Laikui bėgant ji stabilizavosi ir vystėsi, vartojama ir mėgiama daugelyje šalių.

Pirmasis šimtmetis

Zamenhofas kalbą pristatė **1887 m.** ir per pirmąjį šimtmetį ji po truputį išplito po visą pasaulį. Pagrindiniai gramatikos principai, žodžių daryba ir tarimas nepakito, pasikeitė tik kelių žodžių prasmė ir padaugėjo žodžių šaknų. Šimtas metų kalbai nėra ilgas laiko tarpas! Bet jau per tą laiką daug žmonių mokėsi ir vartojo kalbą, taip prisidėdami prie natūralaus kalbos vystymosi.

Kokia bus esperanto ateitis, priklauso nuo jūsų ir manęs! Visi, kas vartoja esperanto ir ja domisi, formuoja šią kalbą.

Esperanto naudojimo sritys

Esperanto vartojama įvairiose srityse. Tikriausiai pačios populiariausios yra išvardintos žemiau.

Kelionės

Yra be galo įdomu keliauti naudojant esperanto kalbą. Galima gyventi (dažniausiai nemokamai) pas kitus esperantiškai kalbančius ir taip susipažinti su ta šalimi. Kiekvienais metais yra išleidžiama knygelė **Pasporta Servo** (Pasų tarnyba), kurioje surašyti svečius priimančių adresai daugiau nei 80 šalių. (Spragtelkite ant šalia esančio paveiksluko, jeigu norite smulkesnės informacijos.)

Tarptautiniai susitikimai

Keletas reguliariai vykstančių esperantiškų renginių: **Internacia Junulara Kongreso** (Tarptautinis jaunimo kongresas), kuriame susirenka apie 400 jaunuolių; **Esperanto@Interreto-seminarai** (seminarai apie viską, kas susiję su internetu); **Universala Kongreso** (Pasaulinis kongresas). Pastarasis yra didžiausias susitikimas su daugiau nei 1500 dalyvių. Paminėsime dar vieną renginį - **Internacia Seminario** (Tarptautinis seminaras). Tai didelė naujametinė šventė Vokietijoje.

Internetas

Jeigu mėgstate naudotis elektroniniu paštu ar greitųjų žinučių programa, ar dalyvauti konferencijose, tuomet turite nemažai galimybių bendrauti įvairiomis temomis su kitais esperantiškai kalbančiais žmonėmis. Be to, internetas ir esperanto labai dera tarpusavy! (Spragtelėkite ant paveiksluko, jeigu norite paskaityti daugiau.)

Kultūra

Esperanto turi savo kultūrinį gyvenimą: muziką, literatūrą, teatrą ir
t.t. Čia galite daugiau apie tai sužinoti.

Muzika

Štai penkios populiarios grupės. (Spragtelėję ant paveiksliuko, galėsite pasiklausyti po dainą iš kiekvienos kompaktinės plokštelės.)

Literatūra

Esperanto kalba egzistuoja daug knygų: originalių ir išverstų. Štai keletas viršelių:

"Jau pirmojoje esperantiškoje brošiūroje galima rasti poemą. Nuo pat pradžios žmonės suvokė, kaip raiškiai ir lengvai galima išreikšti mintis ir jausmus esperantiškai; tai kalba, kurioje jautiesi laisvas. Taigi esperanto buvo vartojama gana meniškai. Taip gimė daug turtingesnė literatūra nei kitomis kalbomis pirmajame jų egzistavimo šimtmetyje." (Claude PIRON)

Dažniausiai užduodami klausimai apie esperanto

Žemiau rasite atsakymus į dažniausiai užduodamus klausimus apie esperanto. Jeigu turite kitų klausimų, prašome rašyti adresu

demando@lernu.net!

Kiek žmonių kalba esperanto kalba?

Niekas tiksliai nežino. Nėra daug, palyginus su "didžiosiomis" kalbomis, bet gana daug, kad galėtumėte naudoti kalbą įvairiose srityse. Konkrečių pavyzdžių rasite puslapyje Naudojimo sritys.

Į kurią kalbą panašiausia esperanto?

Priklauso nuo požiūrio... Daugelis žodžių šaknų yra kilę iš lotynų kalbų (pvz., italų, ispanų ir prancūzų), bet iš dalies struktūra labai panaši į tokias kalbas kaip kinų ir vietnamiečių.

Ar lengva išmokti esperanto kalbą?

Palyginus su kitomis kalbomis, taip. Bet, kaip ir visada, priklauso nuo pačio asmens gabumų ir nuo to, keliomis kalbomis jis jau kalba.

Kodėl šią kalbą vadina esperanto?

Iš pradžių kalba vadinosi *Lingvo Internacia* (Tarptautinė kalba). Kai Zamenhofas pristatė kalbą, jis pasivadino slapyvardžiu *Doktoro Esperanto* (reiškia "daktaras, kuris tikisi"). Todėl žmonės kartais vartodavo pavadinimą "kalba d-ro esperanto", vėliau tik "esperanto", kas dabar ir įprasta.

Ar esperanto turi savo simbolių?

Taip, yra keletas. Pats seniausias - žalia žvaigždė. Ji taip pat naudojama ir esperanto vėliavoje. Žalia spalva - tai "vilties" simbolis, o penkiakampė žvaigždė simbolizuoja penkis kontinentus.

Nuorodos į įdomias svetaines

Čia jūs rasite nuorodas į puslapius (įvairiomis kalbomis) apie esperanto. Sėkmės keliaujant!

Organizacijos

Pasaulinė jaunųjų esperantininkų organizacija: <http://www.tejo.org>

Pasaulinė esperanto asociacija: <http://www.uea.org>

Esperantic Studies Foundation: <http://www.esperantic.org>

Informaciniai puslapiai

Esperanto svetainės įvairiomis kalbomis: <http://www.esperanto.net>
Esperanto panorama: <http://www.esperanto-panorama.net>
Didelis esperantiškų renginių kalendorius: <http://www.eventoj.hu/2003.htm>

Eraro: Ne havas datumojn en pri lingvaj aferoj

Apie kalbų lygybę: <http://www.lingvo.org>
Linksmi ir informatyviai apie kalbas: <http://www.lingvo.info>

Kiti kursai

Programa, kurią galima parsisiųsti : <http://ikurso.net>
Susirašinėjimo kursai: <http://pacujo.net/esperanto/course/>

Lingoprezento

Įvadas

Sveiki! Mano vardas Zam! Aš norėčiau papasakoti jums keletą dalykų apie tarptautinę esperanto kalbą.

Abėcėlė

Štai esperanto abėcėlė. Kiekviena raidė visada tariama taip pat, o raidės žodyje rašomos taip, kaip tariamos. Paspauskite ant pavyzdžio, jeigu norite paklausyti tarimo.

A a mi - mylėti	H h oro - valanda	O o ro - auksas
B b ela - gražus	Ĥ ĥ oro - choras	P p aco - taika
C c elo - tikslas	I i nfanu - vaikas	R r apida - greitas
Ĉ ĉ okolado - šokoladas	J j una - jaunas	S s alti - šokti (šuo)
D d oni - duoti	Ĵ ĵ urnalo - laikraštis	Ŝ ŝ ipo - laivas
E e gala - vienodas	K k afo - kava	T t ago - diena
F f acila - lengvas, nesudėtingas	L l ando - šalis	U u rbo - miestas
G g randa - didelis	M m aro - jūra	Ŭ u ŭto - automobilis
Ĝ ĝ ui - mėgautis	N n okto - naktis	V v ivo - gyvenimas
		Z z ebro - zebra

Jeigu negirdite tarimo, štai paaiškinimai, kaip reikia tarti.

Daiktavardžiai

Visi daiktavardžiai esperanto kalboje baigiasi galūne O.

amiko - draugas **arbo** - medis **birdo** - paukštis **domo** - namas **hundo** - šuo
kato - katinas, katė **libro** - knyga **strato** - gatvė **urbo** - miestas **viro** - vyras

Daugiskaita

Sudarydami daugiskaitą, paprasčiausiai pridėkite raidę J.

amikoj - draugai arboj - medžiai birdoj - paukščiai domoj - namai hundoj - šunys
katoj - katinai, katės libroj - knygos stratoj - gatvės urboj - miestai viroj - vyrai

Papildinys

Esperanto kalboje tiesioginį papildinį sakinyje nurodome pridėję raidę N. Tai leidžia keisti žodžių tvarką sakinyje nepakeičiant sakinio prasmės. (Tiesioginis papildinys yra tas, kurį tiesiogiai liečia veiksmas.)

La hundo **amas** la **katon**. - Šuo myli katiną.

La **katon** **amas** la **hundo**. - - Reiškia tą patį, nes raidė N yra prie to paties daiktavardžio.

Pakeisti raidės N vietą reiškia pakeisti sakinio prasmę.

La **kato** **amas** la **hundo**n. - Katinas myli šunį.

Būdvardžiai

Visi būdvardžiai esperanto kalboje sudaromi pridedant galūnę A.

alta - aukštas bela - gražus facila - lengvas, nesudėtingas granda - didelis longa - ilgas
nova - naujas pura - švarus, grynas sana - sveikas seka - sausas varma - šiltas

Priešdėliai

Žiūrėkite! Pridėję priešdėlį MAL, gausite priešingos reikšmės žodį.

malalta - žemas malbela - negražus, bjaurus malfacila - sudėtingas, sunkus malgranda - mažas
mallonga - trumpas
malnova - senas (nenaujas) malpura - purvinas malsana - ligotas malseka - šlapias
malvarma - šaltas

MAL yra vienas iš **priešdėlių**. Jie pridedami kuriant naujus žodžius. Esperanto kalboje egzistuoja 10 įvairių priešdėlių.

Priesagos

Vienas iš būdų naujiems žodžiams sudaryti - naudoti priesagas.
Pavyzdžiui, priesaga ET ką nors sumažina.

dometo - namelis, namukas
libreto - knygelė, knygutė
beleta - šiek tiek gražus
varmeta - šiltokas
urbeto - miestelis
hundeto - šunelis

ET yra viena iš **priesagų**. Jos pridedamos kuriant naujus žodžius. Esperanto kalboje egzistuoja 32 įvairios priesagos.

Veiksmažodžiai

Veiksmažodžiai, aišku, yra labai svarbūs, bet pamatysite, kad jie esperanto kalboje yra visai paprasti. (Veiksmažodžiai parodo veiksmą ar būsenos kitimą.)

doni - duoti fari - daryti havi - turėti lerni - mokytis ludi - žaisti, groti
paroli - kalbėti povi - galėti ridi - juoktis scii - žinoti vidi - matyti

Veiksmožodų formos

Bendraties galūnė yra I. Esamojo laiko veiksmožodžiai turi galūnę AS, būtojo - IS, o būsimojo - OS. Netaisyklingų veiksmožodų ir asmenavimo esperanto kalboje nėra!

esti

mi estas - aš esu

vi estas - tu esi (jūs esate)

li estas - jis yra

ŝi estas - ji yra

ĝi estas - jis, ji yra

ni estas - mes

esame

ili estas - jie, jos yra

mi estis - aš buvau

vi estis - tu buvai (jūs buvote)

li estis - jis buvo

ŝi estis - ji buvo

ĝi estis - jis, ji buvo

ni estis - mes buvome

ili estis - jie, jos buvo

mi estos - aš būsiu

vi estos - tu būsi (jūs būsite)

li estos - jis bus

ŝi estos - ji bus

ĝi estos - jis, ji bus

ni estos - mes būsime

ili estos - jie, jos bus

Yra dar dvi veiksmožodų formos: **US** tariamajai ir **U** liepiamajai nuosakoms nurodyti. Daugiau informacijos apie tai rasite Gramatikoje.

Prieveiksmiai

Prieveiksmiai sudaromi naudojant galūnę E.

(Prieveiksmiais apibūdinami veiksmožodžiai.)

aktive - aktyviai

bone - gerai

facile - lengvai

fiere - išdidžiai

glate - lygiai

rapide - greitai

serioze - rimtai

silente - tyliai

vere - tikrai

zorge - rūpestingai

Sakiniai

Štai keletas sakinių, sudarytų iš žodžių, kuriuos jūs iki šiol mokėtės. Ar galite juos suprasti?

La viro parolas Esperanton. - Vyras kalba esperantiškai.
La amiko povos ludi en la granda urbo. - Draugas galės žaisti dideliame mieste.
Rikardo donis libron al Maria. - Rikardo davė knygą Marijai.
Mi malfacile vidis la birdetojn. - Aš sunkiai mačiau paukštelių.
La katoj estas belaj. - Katinai yra gražūs.
La hundo estas en la malnova domo. - Šuo yra sename name.

Sakinių sąrašas

Mi ŝatas vin. - Tu man patinki.
De kiu lando vi estas? - Iš kokios šalies tu esi?
Kie vi loĝas? - Kur tu gyveni?
Kiom kostas la kuko? - Kiek kainuoja pyragaitis?
Pluvas. - Lyja.
Neĝas. - Sninga.
La suno brilas. - Šviečia saulė.
Mi fajfas pri tio. - Man į tai nusišvilpt.
Damne! - Prakeikimas!
Fek! - Šūdas!
Mi estas laca. - Aš pavargęs.
Mi ĝojas. - Aš džiaugiuosi.
Mi ne volas. - Aš nenoriu.
Vi estas bela. - Tu graži.
Vi estas stultulo. - Tu kvailys.
Tre bone! - Labai gerai!
Kio okazas? - Kas vyksta?
Mi pensis pri vi. - Aš apie tave galvojau.
Kioma horo estas? - Kiek dabar valandų?
Dek post la tria. - Po trijų dešimt.

Kiam vi venos? - Kada atvyksi?
Eble. - Gal.
Povas esti. - Gali būti.
Vi pravas. - Tu teigus.
Ĉu vere? - Ar tikrai?
Mia nomo estas... - Mano vardas...
Kio estas via nomo? - Koks tavo vardas?
Saluton! - Labas!
Ĝis! - Iki!
Dankon. - Ačiū.
Nedankinde. - Nėra už ką.
Bonan apetiton. - Gero apetito.
Mi konsentas. - Sutinku.
Kompatinda! - Vargšas! (Užjaustinas!)
Kion vi faras? - Ką veiki?
Kiel vi fartas? - Kaip gyvuoji?
Mi fartas bone. - Gyvuoji gerai.
Mi estas malsata. - Aš alkanas.
Mirinde! - Nuostabu!
Kiel vi? - Kaip tu?
Bone! - Gerai!